

Hij kan te kort zijn in zijn uitlegging, omdat hij onderstelt, dat anderen weten, wat ze inderdaad niet weten. Hij kan uitgaan van bepaalde materiële vooroordelen, die zijn lezers niet delen. Aan den anderen kant zullen juist begenadigde uitleggers als evident kunnen voorstellen, wat anderen nog niet dadelijk doorzien. De „want dan zou” redeneering, die we noot 6 afwezen, kan men ook zien als een evident noemen van wat het niet is.

²⁶⁾ Geesink, a. w., bl. 29 vlg.

²⁷⁾ Nadere uitwerking van dit punt sluit in, dat de exegeet ook kritiek kan, ja zal uitoefenen, werkt naar regels, die hij zichzelf vrijwillig stelt, bewust of onbewust, vgl. Fascher, a. w., bl. 134; *Hermeneutiek*, bl. 81 vlg.

²⁸⁾ Zie ook Bultmann, t. a. p., bl. 337, 341.

²⁹⁾ Wanneer wij aannemen, dat de Schrift ons aanspreekt, beter gezegd mij, ieder van Godswege iets te zeggen heeft, is dat uit den aard der zaak een geweldige bevooroordeeldheid. Wij naderen hier tot de materiële bevooroordeeldheid en moeten in ander verband op dit punt op andere wijze terugkomen. Maar we kunnen nu reeds zien, dat de bevooroordeeldheid bij het verklaren van de Schrift niet een louter verstandelijke is. Zij is voor den gehelen persoon van belang, ze betreft ten slotte zijn eeuwig wel en wee. Zal hij naar de Schrift horen of niet? Tot op zekere hoogte moge dit in verband staan met Bultmanns Vorverständnis, het blijft daarvan toch onderscheiden omdat dit Vorverständnis een, zij het dan misschien slechts voorlopige opvatting van een bepaald Schriftgedeelte geeft (*Existentiële Exegese?*, bl. 10) en wij denken aan een in het geloof aanvaarden van het gezag der gehele Schrift, vgl. noot 33.

³⁰⁾ Zie ook Bultmann, a. w., bl. 352; Fascher, a. w., bl. 22.

³¹⁾ Men vergelijkte (maar niet meer dan dat) Fascher, a. w., bl. 22.

³²⁾ Voor de werking van den Geest bij de uitlegging der Schrift zie men *Hermeneutiek*, bl. 43, 46. Van betekenis is hier ook Hebr. 11 : 3. Ik ben in de wereld, behoort tot de wereld, doch kan dat alleen verstaan door het geloof. Ook breder gezien kan men hier spreken van een cirkelredenering. Toen er nog geen Schrift was, sprak God in de wereld en moest men op Zijn gezag aannemen, dat wat Hij sprak, Zijn woorden waren. Dit was alleen mogelijk door de werking van den Geest, 2 Kor. 2 : 14.

³³⁾ Zie ook E. Troeltsch, *Ges. Schr.*, 2, Zur religiösen Lage, Religionsphil. u. Ethik, Tübingen, 1913, bl. 189 vlg., die er terecht op wijst, dat het materiële van veel meer belang is dan het formele. De grote vraag is, zijn de axiomata (de stelregels van welke men uitgaat) zelf juist.

Men moet deze kwestie niet op één lijn stellen met het Vorverständnis en de waarde daarvan, want daarbij gaat het, zie noot 29, over de exegese van een bepaalde plaats. Over het Vorverständnis zie men b.v. Fascher, a. w., bl. 21, 65 vlg.

³⁴⁾ Zie b.v., om schrijvers aan te halen, die buiten den Gereformeerden kring staan, J. Chr. K. von Hofmann, *Bibl. Hermen.*, Nördlingen, 1880, bl. 24; Fascher, a. w., bl. 22.

³⁵⁾ Vgl. b.v. *Algemeene Canoniek*, bl. 28 vlg.

³⁶⁾ Het hier beschreven standpunt is meer dan eens door P. Althaus verdedigd, Men zie b.v. zijn artikel *Neues Testament und Mythologie*, Theol. Lit. Zeit., 67, 12, 12 Dec. 1942; dan Viering, a. w., bl. 11. Vgl. verder G. C. Berkouwer, *Het probleem der Schriftcritiek*, Kampen, z. j., bl. 14. Zie voor een soortgelijke kwestie H. E. Weber, *Hist. Krit. Schriftforsch. u. Bibelglaube*, 2e dr., Gütersloh, 1914, bl. 45.

³⁷⁾ Wanneer Fr. Schleiermacher, *Hermeneutik u. Kritik*, Berlijn, 1838, bl. 12 beweert, dat ieder (bij de exegese) in zijn denken beheerst is door de taal en slechts denken kan gedachten, die reeds een aanduiding in zijn taal